

Flautukonsertar Þorkels Sigurbjörnssonar

-Samspil við flytjendur-

Steinunn Vala Pálsdóttir

Listaháskóli Íslands
Tónlistardeild
Hljóðfæradeild

Flautukonsertar Þorkels Sigurbjörnssonar

-Samspil við flytjendur-

Steinunn Vala Pálsdóttir
Leiðbeinandi: Hróðmar I. Sigurbjörnsson
Vorönn 2014

Þorkell Sigurbjörnsson var eitt afkastamesta og merkilegasta tónskáld Íslendinga. Eftir hann liggja á fjórða hundrað skráðra verka. Þrátt fyrir það gríðarlega magn sem hann samdi eiga verkin það flest sameiginlegt að vera samin fyrir sérstakt tilefni og/eða fyrir sérstaka flytjendur. Eftir komu flautuleikarana Robert Aitken og Manuelu Wiesler til Íslands fengu tónskáld landsins tækifæri til þess að semja verk sem gerðu meiri kröfur til flytjandans en áður. Þau Manuela og Robert kynntu tónskáldin fyrir nýjum möguleikum, hvöttu þau áfram og veittu innblástur. Þau tónverk sem þeim voru tileinkuð eru mörg og teljast nokkur af stærstu og mikilvægustu verkum í íslenskri flaututónbókmenntasögu. Flautukonsertarnir *Euridice*, *Columbine* og *Liongate* eiga það sameiginlegt að vera allir tileinkaðir þessum flautuleikurum, Robert Aitken og Manuelu Wiesler. Þeir eru samdir á tímabilinu 1979-1984 og bera allir titla með vísunum í menningarsöguna. Hér verða þessir þrír konsertar skoðaðir auk þess sem fjallað verður um flytjendurna sem þeir eru tileinkaðir og samband þeirra við tónskáldið, Þorkel Sigurbjörnsson.

Efnisyfirlit

Inngangur.....	4
Tónskáldið.....	5
Manuela.....	6
Euridice.....	9
Columbine.....	12
Robert.....	15
Liongate.....	18
Sameiginlegir þættir.....	20
Lokaorð.....	21
Heimildaskrá.....	22

Inngangur

„It seems that as he composes he visualizes the specific individual performers in the act of recreating the music on the concert stage.“¹

Þannig lýsir John D. White upplifun sinni af tónskáldinu Þorkeli Sigurbjörnssyni og samskiptum hans við flytjendur í bókinni *New Music of the Nordic Countries*. Það sem einkenndi vinnubrögð Þorkels sem tónskálds var að vinna verk sín með ákveðið tilefni í huga eða ákveðna flytjendur. Þess vegna er áhugavert að skoða verk hans út frá þeim flytjendum sem þau voru ætluð. Þorkel tileinkaði Manuelu Wiesler og Robert Aitken þrjá flautukonserta sína; *Euridice*, *Columbine* og *Liongate* sem hér verður fjallað um.

Þorkell Sigurbjörnsson var án efa eitt afkastamesta og mikilvægasta tónskáld okkar Íslendinga. Eftir hann liggja á fjórða hundrað skráðra tónverka fyrir fjölbreyttan hóp hljóðfæra.² Á vef Íslenskrar Tónverkamiðstöðvar er að finna 56 verk þar sem þverflauta kemur við sögu eftir Þorkel, m.a. fjögur einleiksstykki og fimm konsertar frá tímabilinu 1976-1995.³ Það er að miklu leyti ofangreindum flautuleikurum að þakka að eftir Þorkel liggur þetta gríðarlega magn af verkum fyrir flautuna. Hinir flautukonsertarnir eftir Þorkel eru *Oreithyia* (1994) fyrir flauto og blásarasveit og *Variations on Silver* (1988) fyrir flauto og hljómsveit. Þar sem þessir konsertar voru ekki samdir fyrir Manuelu eða Robert falla þeir utan umfjöllunarefnis þessarar ritgerðar.

Konsertarnir þrír, *Euridice*, *Columbine* og *Liongate*, voru samdir á árunum 1979-1984 og bera allir titla með sögulegum vísunum. Þeir gætu því fallið að skilgreiningu prógrammtónlistar en slík tónlist felur í

---

¹ John D. White, „New music of Iceland: The oldest generation of living composers (born before 1940),“ í *New Music of the Nordic Countries*, John D. White ritstýrði, bls. 313-337, án útgáfustaðar: Pendragon Press Musicological Series, 2002, bls. 331.

² Íslensk tónverkamiðstöð, sótt 3. mars 2014 á <http://mic.is/buy-or-hire-compositions/>.

³ Íslensk tónverkamiðstöð, sótt 3. mars 2014 á <http://mic.is/buy-or-hire-compositions/>.

sér frásögn, vísun eða túlkun á ákveðnum hlutum eða fyrirbærum. Forvitnilegt er að skoða hvað þessir konsertar eiga sameiginlegt, hver tengslin séu á milli þeirra og hver sé sagan á bak við tilurð þeirra. Ennfremur hvaða áhrif flytjendurnir höfðu á lokaútkomu verkanna.

Meðal þeirra heimilda sem ritgerðin styðst við er óútgefin lokaskýrsla Ásbjargar Jónsdóttur, Báru Gísladóttur, Gísla Magnússonar og Sigurbjörns A. Hróðmarssonar (hér eftir nefndur Þorkelshópurinn) á kammer- og einleiksverkum Þorkels Sigurbjörnssonar. Skýrslan var unnin fyrir Nýsköpunarsjóð námsmanna sumarið 2013. Einnig er stuðst við viðtal sama hóps við Kolbein Bjarnason flautuleikara og fyrrum nemanda Manuelu Wiesler.

Tónskáldið

Þorkell Sigurbjörnsson fæddist í Reykjavík 16. júlí árið 1938, þriðji í röðinni af átta börnum biskupshjónanna dr. Sigurbjörns Einarssonar og Magneu Þorkelsdóttur.⁴ Þorkell lærði hljóðfæraleik á píanó, fiðlu og orgel í Tónlistarskólanum í Reykjavík og útskrifaðist með stúdentspróf frá Menntaskólanum í Reykjavík. Þá hélt hann utan í tónsmíðanám við Hamline háskólann í Minnesota í Bandaríkjunum og lauk mastersgráðu við Illinois háskólann 1961.⁵

Þorkell kvæntist Barböru Jane Powell 1959 og fluttu þau saman til Íslands tveimur árum síðar. Þá hóf Þorkell kennslu við Tónlistarskólann í Reykjavík þar sem hann kenndi allan sinn starfsaldur auk þess að kenna við Listaháskóla Íslands eftir stofnun hans.⁶

---

⁴ „Andlát: Þorkell Sigurbjörnsson,“ *Morgunblaðið*, 31. janúar 2013. Sótt 28. febrúar 2014 á http://www.mbl.is/frettir/innlent/2013/01/31/andlat_thorkell_sigurbjornsson/

⁵ „Andlát: Þorkell Sigurbjörnsson.“

⁶ „Andlát: Þorkell Sigurbjörnsson.“

Þrátt fyrir að hafa alla tíð verið virkt tónskáld og afkastamikið gegndi Porkell þó ekki síður mikilvægum embættum í íslensku lista- og menningararlífi. Hann var m.a. formaður Tónskáldafélags Íslands, formaður Musica Nova 1964-67, forseti Bandalags íslenskra listamanna 1982-86 og var einn af stofnendum og stjórnarformönnum Íslenskrar tónverkamiðstöðvar 1968-81. Hann var einnig dagskrárfulltrúi á RÚV og sinnti þar dagskrárgerð um 30 ára skeið.⁷

Manuela Wiesler

Manuela Wiesler fæddist í Tungas í Brasilíu þann 22. júlí árið 1955.. Móðir hennar var ballerína og faðir hennar var kvikmyndagerðarmaður frá Austurríki en dvaldist á þessum tíma í Brasilíu vegna vinnunnar.⁸ Hún varð því fyrir listrænum áhrifum í uppeldi sínu. Manuela segist hafa orðið heilluð af flautunni eftir að hafa upplifað Töfraflautu Mozarts aðeins níu ára að aldri og heimtað að fá sína eigin flautu. Hún hóf flautunámið í Vín hjá Peter Hirschbüchler⁹ og hæfileikarnir létu ekki á sér standa. Aðeins 12 ára gömul fékk hún inngöngu í Konservatoríið í sömu borg. Hún fór í áframhaldandi nám til Parísar eftir útskrift og lærði undir handleiðslu Alain Marion, einum virtasta flautukennara í Evrópu á þeim tíma.¹⁰ Þrátt fyrir ungan aldur hafði Manuela lokið gríðarlegu námi en þegar hún var 18 ára ákvað hún að flytja aftur til Vínar. Þar kynntist hún íslenskum manni, Sigurði Ingva Snorrasyni klarinettuleikara, sem hún giftist og flutti með til Íslands.¹¹

---

⁷ „Andlát: Porkell Sigurbjörnsson.“

⁸ Ewa Murawska, *The Flute in Iceland*, Poznań: Ars Nova Publishing House 2010, bls. 33.

⁹ Ewa Murawska, *The Flute in Iceland*, bls. 33.

¹⁰ Ewa Murawska, *The Flute in Iceland*, bls. 33.

¹¹ Ewa Murawska, *The Flute in Iceland*, bls. 33.

Manuela dvaldi á Íslandi í 10 ár, 1973-1983, og hafði óneitanlega mikil áhrif íslenskt tónlistarlíf á þeim áratug.¹² Hún var ekki aðeins innblástur tónskálda og kröftugur flytjandi flaututónlistar heldur kenndi hún og „ól upp“ nýja kynslóð íslenskra flautuleikara. Meðal nemenda hennar ber að nefna Kolbein Bjarnason, Áshildi Haraldsdóttur og Guðrúnu S. Birgisdóttur.¹³ Áshildur Haraldsdóttir lýsir sambandi sínu við Manuelu sem kennara og tónlistarmann í viðtali við Ewu Murawska sem birtist í bók hennar *The Flute in Iceland* og gefin var út árið 2010. Áshildur sótti tíma hjá Manuelu þegar hún átti frí frá skóla t.d. um sumar og í jólafríum en Áshildur var 14 ára þegar hún hitti hana fyrst.¹⁴ Áshildur lýsir Manuelu sem flytjanda á þennan veg:

I have never seen anyone who would be more concentrated on performing. I think the concert hall might burst into flames , and she would just keep playing. She was always in close touch with the audience, which was the most important thing. She was a master in conveying the message to the audience. ¹⁵

Manuela Wiesler var áhrifamikill og listrænn flytjandi og sterkur persónuleiki sem var mörgum helstu tónskáldum landsins á þessum tíma innblástur. Tónverkin sem voru samin fyrir hana eru mörg og teljast enn þann dag í dag með stærstu og mikilvægustu verkum í íslenskri flaututónbókmenntasögu. Auk Þorkels Sigurbjörnssonar eru Leifur Þórarinsson og Atli Heimir Sveinsson meðal þeirra tónskálda sem tileinkuðu henni verk sín.¹⁶

Þorkell Sigurbjörnsson hafði þetta að segja um listakonuna Manuelu Wiesler í viðtali við Ewu Murawska sem birtist í fyrrnefndri bók hennar:

---

¹² Ewa Murawska, *The Flute in Iceland*, bls. 34.

¹³ Ewa Murawska, *The Flute in Iceland*, bls. 35.

¹⁴ Ewa Murawska, *The Flute in Iceland*, bls. 93.

¹⁵ Ewa Murawska, *The Flute in Iceland*, bls. 93.

¹⁶ Ewa Murawska, *The Flute in Iceland*, bls. 34

She motivated composers to write for her. Those asked to compose pieces for flute were always enthusiastic about it because her renditions guaranteed the highest quality.¹⁷

Þessi orð Þorkels lýsa vel sambandi Manuelu við tónskáldin sem litu á það sem heiður að fá tækifæri til þess að vinna með henni að tónlistarsköpun vegna þess að þeir gátu verið vissir um að flutningur hennar tryggði verkunum mestu gæði. Þetta kemur einnig fram í viðtali við Kolbeinn Bjarnason um kynni hans af Manuelu. Hann segir að hún hafi verið tilþrifamikill flytjandi sem ávallt lék nótalaust og hafði mjög persónulegan stíl sem skein í gegnum flutninginn.¹⁸ Hún hafði einnig mjög sterkar skoðanir á verkunum og lék aðeins þau verk sem hún var ánægð með og höfðuðu til hennar. Þess vegna breytti hún oft verkum sem voru samin fyrir hana í samvinnu við tónskáldin til þess að þau féllu betur að hennar stíl og smekk og þar með urðu varð flutningur hennar á verkinu mikilvægur hluti af tónsmíðinni sjálfrí.

Manuela flutti frá Íslandi til Svíþjóðar árið 1983 og dvaldi þar í tvö ár og kom fram á yfir 200 tónleikum. Hún flutti aftur til heimaborgar sinnar, Vínar, árið 1985 og þar hélt hún áfram sinni framagöngu sem flytjandi og kennari. Hún lék m.a. inn á plötur fyrir BIS plötuútgáfuna.¹⁹ Þrátt fyrir hennar miklu velgengi sem listamaður hafði Manuela einnig sterka ástríðu fyrir kennslunni sem hún stundaði alltaf samhliða tónlistarferlinum.

Í viðtöllum við nemendur Manuelu kemur fram að hún hafi ávallt veitt nemendum sínum og samstarfsmönnum mikla andlega hvatningu meðfram tónlistarkennslunni. Árið 2001 ákvað hún að leggja tónlistarferilinn til hliðar, hætta að koma fram á tónleikum og einbeita sér að kennslu-og fræðistörfum. Hún tók við stöðu prófessors í tónlistartúlkun ásamt stjórnunarstöðu við Háskólann í Gautaborg árið 2003 og varði doktorsritgerð sína; *Psychische Probleme bei*

---

¹⁷ Ewa Murawska, *The Flute in Iceland*, bls. 34.

¹⁸ Viðtal Ásbjargar Jónsdóttur, Báru Gísladóttur, Gísla Magnússonar og Sigurbjörns A. Hróðmarssonar við Kolbein Bjarnason, 10. júlí 2013.

¹⁹ Ewa Murawska, *The Flute in Iceland*, bls. 36.

*Instrumentalsolisten: Wie kann Beratung helfen?*²⁰ [Sálrænir kvillar einleikarans: Hvernig getur meðferð/ráðgjöf hjálpað?]

Manuela Wiesler lést langt fyrir aldur fram í Vín 26. desember árið 2006, aðeins rúmlega fimmtug að aldri.²¹ Framlag hennar var gríðarleg lyftistöng fyrir íslenska flaututónlist. Í bók Ewu Murawska birtist samtal hennar við Manuelu og þar hafði hún þetta að segja um sín eigin áhrif á íslenskt tónlistarlíf:

I do not really think I stand behind the beginnings of Icelandic flute music. I would rather say it was Árni Björnsson; Robert Aitken was also dedicated numerous pieces long before I appeared. I admit to being an inspiration for the composers but I am convinced that had it not been for me, it would have been other flutists.²²

Euridice

Manuela bað Porkel um að semja handa sér „konukonsert“, sem væri sérstaklega hugsaður fyrir kvenkyns einleikara, til flutnings með Sinfóníuhljómsveit Íslands árið 1979.²³ Porkeli datt í hug að semja út frá sögunni um Orfeifi og Evridís en hafa Evridís í aðalhlutverki. Porkell segir sjálfur að með því að láta verkið og flyttjandann tjá sjónarhorn Evridísar þá myndi karlkyns einleikari síður leggja í að túlka það.²⁴

Gríská harmsagan um Orfeif og Evridís hefur í gegnum aldirnar verið tónsett af mörgum þekktum tónskáldum, m.a. Gluck, Monteverdi og Stravinsky. Sagan segir frá söngvaranum Orfeifi sem er frávita af sorg eftir dauða konu sinnar Evridísar. Hann leggur í för til undirheima til að endurheimta hana úr klóm dauðans.²⁵ Orfeifur söng og spilaði á líru sína

---

²⁰ Ewa Murawska, *The Flute in Iceland*, bls. 36.

²¹ Ewa Murawska, *The Flute in Iceland*, bls. 36.

²² Ewa Murawska, *The Flute in Iceland*, bls. 34.

²³ Porkell Sigurbjörnsson, *Liongate/Manuela plays Flute Concertos by Porkell Sigurbjörnsson*, bls. 5.

²⁴ Porkell Sigurbjörnsson, *Liongate/Manuela plays Flute Concertos by Porkell Sigurbjörnsson*, bls. 5.

²⁵ Göran Bergendal, *New Music in Iceland*, Reykjavík: Iceland Music Information Centre, 1991, bls. 98.

fyrir goð hinna dauðu í undirheimum sem urðu svo snortin af flutningi hans að þau leyfðu honum að endurheimta konu sína en þó með einu skilyrði. Evridís skyldi fylgja honum úr undirheimum og ganga fyrir aftan hann en hann mætti ekki líta um öxl til að virða hana fyrir sér fyrr en út væri komið. Orfeifur stóðst ekki þá freistingu og leit aftur fyrir sig rétt áður en þau komu að hliðinu úr undirheimum sem leiddi til þess að hann endurheimti ekki sína Evridís. Hún festist í undirheimum til eilífðar en hann sjálfur er ódauðlegur og borin von að hann komist nokkru sinni til hennar aftur.²⁶ Sagan kemur fram í mismunandi útgáfum í þeim fjölmörgu tónverkum og leikritum sem hafa verið samin eftir henni en þó endar Evridís alltaf ein og yfirgefin í undirheimum.²⁷

Í flautukonsert Þorkels er sjónarhorni Evrídísar fylgt út í æsar og harmsöguleg örlög hennar lykilþáttur. Það sem gerir hann einnig áhugaverðan er að hann skuli sérstaklega vera saminn fyrir kvenkyns einleikara. Það sem einnig skapar sérstöðu verksins er að rafmagnsbassa er bætt við fullmannaða sinfóníuhljómsveit til þess að skapa meiri spennu í verkinu.²⁸ Einleiksparturinn er krefjandi einkum vegna þess að Þorkell gerir ráð fyrir miklum leikrænum tilburðum flytjanda. Einleikarinn á að spila án nótina til þess að auðvelda dramatískra framvindu verksins auk þess sem lýsing gegnir talsverðu hlutverki í uppsetningu verksins.²⁹ Þorkell skrifar ýtarlegar leiðbeiningar um flutninginn í partítúrnum. Í salnum og á sviðinu ætti að vera algjört myrkur og fyrsti sólókafla flautuleikarans ætti að vera spilaður baksviðs (ef mögulegt er). Næsta sóló skal vera spilað á sviðinu eða nær áhorfendum á meðan ljósin fara hægt upp á sviðið og við þriðja sóló á einleikarinn að vera kominn í hefðbundna stöðu, fyrir framan

---

²⁶ Simon Goldhill, „Grikkland: Ummýndanir,“ í *Goðsagnir heimsins*, Roy Willis ritstýrði, Ingunn Ásdísdóttir þýddi, bls. 124-165, Reykjavík: Mál og Menning, 1998, bls. 165.

²⁷ Þorkell Sigurbjörnsson, *Liongate/Manuela plays Flute Concertos by Þorkell Sigurbjörnsson*, bls. 5.

²⁸ Göran Bergendal, *New Music in Iceland*, bls. 98.

²⁹ Þorkell Sigurbjörnsson, *Euridice*, Reykjavík: Íslensk Tónverkamiðstöð, útgáfa án ártals.

hljómsveitina og með fulla lýsingu. Þegar líður á verkið skal rólega myrkva hljómsveitina á sviðinu aftur en einungis einleikarinn vera upplýstur. Í lokin stendur einleikarinn einn eftir í „bjartasta sviðsljósi sem möguleiki er á“³⁰ með almyrkvaða hljómsveit á bakvið sig og þannig eru harmræn og einmanaleg endalok Evridísa undirstrikuð.³¹

Konsertinn er í einum samfelldum kafla. Verkið byrjar í undirheimum þar sem Evridís er stödd með blásturshljóðfærum á neðra tónsviði og slagverki sem spilar endurtekin stef þar til fyrsta sóló flautunnar kemur veikt inn í verkið og túlkar örvaðtingu og sorg Evridísa. Í miklum hápunktí miðju verki koma svo loks strengjahljóðfærin til sögunnar sem túlka hlutverk Orfeifs og lýsa innkomu hans í undirheima þar sem hann reynir að sannfæra dauðragoðin um að gefa Evridís leyfi til að fylgja honum til baka í heim lifenda. Goðin, þ.e. blásturshljóðfærin, samþykkja þetta með fyrrgreindu skilyrði og seinni hluti konsertsins hefst, ferð elskendanna til sameiningar. Spennan, eftirvæntingin og óþreyjan er greinileg í strengjum og flautunni og saman kallast þau á með lítlum og léttum stef sem aukast í hraða eftir því sem á líður.

Tónsvið hækkar um leið og hraðinn eykst. Trillur, flutter-tunga og krómátskir skalar upp og niður í flautunni magna upp spennuna og strengirnir tjá óþreyju Orfeifs til þess að líta til baka á ástina sína. Spennan er nánast óbærileg undir lokin og er túlkuð með hröðum staccato tónum flautunnar á hæsta tónsviði og punkteruðum rytma í málmblásturshljóðfærum sem rísa að hápunktí verksins. Rétt áður en þau ná að hliðinu úr undirheimum ber spennan Orfeif ofurliði og hann gerir þau reginmistök að líta um öxl á Evridís og þar með er hápunktí verksins náð. Öll hljómsveitin spilar á hæsta styrk og fallandi krómátskur skali flautunnar lýsir vonbrigðum og sorg Evridísa.

Örvæntingaróp Evridísa óma yfir tremoló í strengjum. Strengir og flauta halda áfram að kallast á en smátt og smátt hverfur rödd Orfeifs og blásturshljóðfærin halda áfram að spila svipuð stef og heyrðust í upphafi

---

³⁰ Porkell Sigurbjörnsson, *Euridice*.

³¹ Porkell Sigurbjörnsson, *Euridice*.

konsertsins. Flauturöddin túlkar þrúgandi sorg Evridísar í lokahlutnum þar sem flautan leikur án hljómsveitarinnar. Verkinu lýkur með örvaentingarfullri og einmanalegri kadensu Evridísar sem flautuleikarinn endurtekur *ad libitum* þegar hún áttar sig á því að hún er aftur orðin einsömul og föst að eilífu í ríki hinna dauðu.

Í verkinu fær persónuleiki Manuelu og listrænir hæfileikar hennar greinilega að njóta sín. Verkið er mikið sjónarspil og nýtur sín því betur í tónleikasal en á upptökum. Í gagnrýni Jóns Þórarinssonar sem birtist í Vísi eftir frumflutning verksins þann 6. mars árið 1980 segir:

[Verkið] býr yfir mikilli dulúðgri stemmningu og heldur athyglinni óskiptri frá fyrsta til síðasta tóns. Það er samið fyrir Manuelu Wiesler, og Manuela er eins og sköpuð til að flytja það. Það hefði enginn getað gert betur.³²

Columbine

John D. White segir í bók sinni *New Music of the Nordic Countries* að Kólumbínu konsertinn sé eitt af „íhaldssömustu“ verkum Þorkels³³ og hann er vissulega aðgengilegur og sá hefðbundnasti af flautukonsertum hans. Kólumbínu konsertinn er sá konsert sem oftast hefur verið fluttur af flautukonsertum Þorkels.

Líkt og hinir þrír konsertar hans ber Kólumbínu konsertinn titil með vísun í menningarsöguna. Kólumbína er karakter úr hinu þekkta ítalska gamanleikhúsformi commedia dell'arte (þ.e. gamanleiklist hinna sérhæfðu)³⁴ sem var gífurlega vinsælt leikhúsform í Evrópu allt frá

---

³² Jón Þórarinsson, „Páll P. Pálsson er réttur maður á réttum stað - Sinfónútónleikar 6. marz“, *Vísir*, 11. mars 1980. Sótt 20. apríl 2014 á http://timarit.is/view_page_init.jsp?issId=249881&pageId=3420652&lang=is&q=Euridice%20konsert.

³³ John D. White, „New music of Iceland: The oldest generation of living composers (born before 1940),“ bls. 332.

³⁴ Árni Ibsen, „Íslensk leikritun frá upplýsingu til fullveldis: Upphafið,“ í *Íslensk Bókmenntasaga*, III. bindi, Halldór Guðmundsson ritstýrði, bls. 591-600, Reykjavík: Mál og Menning, 1996, bls. 599.

sextándu öld og fram á þá átjándu.³⁵ Óhætt er að segja að þetta leikform sé upphaf alls gamanleikhúss. Leikhefðin byggir á spuna þar sem söguefnið var ekki aðalatriðið heldur samleikur leikenda og áhorfenda.³⁶ Leikararnir báru grímur og sérhæfðu sig í einum karakter sem þeir léku jafnvel alla ævi sína. Karakterarnir höfðu hver og einn sín sérkenni sem áhorfendur þekktu vel. Leikararnir fylgdu fyrirfram ákveðinni grind um atburðarrás en spunnu og fylltu út í eyðurnar sjálfir eins og hentaði til þess að heilla áhorfendur.³⁷ Leikararnir fengu því mikið frelsi og hæfileikar leikarans gat notið sín til fulls. Ekki ósvipað því frelsi sem Porkell gaf þeim flytjendum sem hann samdi tónverk sérstaklega fyrir.

Karakterinn Kólumbína er ekki einn af aðalkarakterunum í þessu gamanleikjaformi. Hún hefur aftur á móti þá sérstöðu að bera ekki grímu eins og flestir aðrir á sviðinu. Hún er látin gegna hlutverki þjónustustúlka eða þernu aðalkvenpersónu leikritsins. Aðalpersónan á oftast á við einhverjar ástarraunir að stríða sem Kólumbína dregst inn í.

³⁸ Þar sem hún er þerna er hún látin vera með svuntu en hún er sögð frök og daðurgjörn, orðheppin og aðlaðandi. Karlkynskarakterar leikritsins laðast að henni og tjá henni sífellt ástarhug sinn en hún lætur ekki bjóða sér hvað sem er. Hún og Arlecchino, sem einnig er þjónn, eru par en Arlecchino á erfitt með að vera henni trúr en hún virðist þó ekki taka það nærrí sér enda langt frá því að vera dramatískur karakter.³⁹ Kólumbína er í sterkum tengslum við áhorfendur, talar mikið beint til þeirra og daðrar létt við þá. Hún telur sig vera vitrari en hinir karakterarnir og furðar sig á heimsku þeirra við áhorfendur.⁴⁰

---

³⁵ „Commedia dell'arte,” *Encyclopædia Britannica Online*. Sótt 3. mars 2014 á <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/127742/commedia-dellarte>.

³⁶ Jón Viðar Jónsson, *Leikrit á bók: Um lestur og greiningu leikbókmennta*, án útgáfustaðar: Bókmenntafræðistofnun Háskóla Íslands, 1985, bls. 109.

³⁷ Jón Viðar Jónsson, *Leikrit á bók: Um lestur og greiningu leikbókmennta*, bls. 109.

³⁸ John Rudlin, *Commedia dell'Arte: An Actor's Handbook*, London: Routledge, 1994, bls. 129.

³⁹ John Rudlin, *Commedia dell'Arte: An Actor's Handbook*, bls. 130.

⁴⁰ John Rudlin, *Commedia dell'Arte: An Actor's Handbook*, bls. 130.

Kólumbínukoncertinn var saminn árið 1982, sérstaklega að beiðni Manuelu Wiesler fyrir hana og strengjasveit í Falun í Svíþjóð.

Flautuparturinn mátti vera kröfuharður en strengjaundirleikurinn átti að vera heldur einfaldur.⁴¹ Porkell hafði árið 1976 samið tónlistina fyrir uppsetningu Þjóðleikhússins á Kaupmanninum í Feneyjum eftir William Shakespeare. Hugmyndavinnan á bak við tónlistina sem hann samdi fyrir þá sýningu var Porkeli ennþá hugleikin en hann sagðist sjálfur hafa átt erfitt með að sjá hana nýtast honum í öðrum verkum þar til hann fékk þetta verkefni.⁴² Konsertinn er í þremur köflum í hefðbundnu konsertformi fyrir einleikshljóðfæri; hratt-hægt-hratt. Porkell notar lítið af nútíma flaututækni, andstætt við hina two konsertana, að undanskildri einstaka flutter-tungu.

Fyrsti kafla verksins er kómískur og léttur þar sem leikandi sexólur, forslög, trillur og áherslur „af slaginu“ (off-beat) eru áberandi. Inn á milli þessa kómísku stefja koma nokkrar hálfdramatískar kadensur sem breytast hratt yfir í eitthvað léttara. Kaflinn endar snögglega á einum áttunda parti með forslagi.

Annar kafla konsertsins, tempo di siciliano, er sá kafla sem varð fyrst til. Hann hefur einnig verið gefinn út sem verk fyrir flautu og gítar, Siciliana from Columbine, en er líka saminn fyrir flautu og sembal, píanó eða hörpu.⁴³ Laglínan er einföld og mjúk yfir plokkuðum strengjum. Kolbeinn Bjarnason segir frá því í viðtali sínu við Porkelshópinn að Porkell hafi unnið hina two kaflana í kringum þennan kafla sem hann hafði áður samið.⁴⁴ Það má því segja að miðkaflinn í heild sé eins konar hápunktur verksins sem hinir tveir kaflarnir ramma inn.

---

⁴¹ Porkell Sigurbjörnsson, *Liongate/Manuela plays Flute Concertos by Porkell Sigurbjörnsson*, bls. 4.

⁴² Porkell Sigurbjörnsson, *Liongate/Manuela plays Flute Concertos by Porkell Sigurbjörnsson*, bls. 4.

⁴³ Viðtal Ásbjargar Jónsdóttur, Báru Gísladóttur, Gísla Magnússonar og Sigurbjörns A. Hróðmarssonar við Kolbein Bjarnason, 10. júlí 2013.

⁴⁴ Viðtal Ásbjargar Jónsdóttur, Báru Gísladóttur, Gísla Magnússonar og Sigurbjörns A. Hróðmarssonar við Kolbein Bjarnason, 10. júlí 2013.

Priðju kaflinn er hraður í þrískiptum takti og örlítið alvarlegra yfirbragð yfir honum en fyrsta kaflanum. Kadensurnar eru virtúósískari og undirleikur strengjana er meira áberandi. Verkið endar svo snögglega á sama hátt og fyrsti kaflinn, á einum áttunda parti með forslagi. Þessi létti endir passar vel við þessa þyngdarlausu tónsmíð sem virðist alltaf heilla áhorfendur.

Kólumbíukonsertinn var m.a. fluttur hér á landi með Þýsku sinfóníuhljómveit Berlínar undir stjórn Vladimirs Ashkenazy 29. júní 1996 á Listahátið í Reykjavík en þýski einleikarinn, Kornelia Brandkamp, bað sérstaklega um að fá að flytja verkið. Þar var konsertinn síðastur á dagskránni á eftir þriðju sinfóníu Mendelsohns, skosku sinfóníunni og þriðju sinfóníu Beethovens, Eroicu.⁴⁵

Þessi gáskafulli og leikræni konsert um Kólumbínu fellur mjög vel að persónuleika og túlkun Manuelu Wiesler. Hún er, eins og Kólumbína í commedia dell'arte, í nánu sambandi við áheyrendur og leikur sér að aðstæðum með allskyns heillandi tilþrifum. Augljóst er að Porkell hefur haft Manuelu og hennar einstaka stíl í huga við gerð verksins.

Robert Aitken

Robert Morris Aitken fæddist í Kentville, Nova Scotia í Kanada árið 1939.⁴⁶ Hann lauk Bachelor-gráðu frá Háskólanum í Toronto 1961 en hann hafði þá þegar fengið starf sem fyrsti flautuleikari Sinfóníuhljómsveitarinnar í Vancouver og var yngsti leiðarinn í sögu sveitarinnar.⁴⁷ Meðal þeirra sem Robert lærdi flautuleik hjá ber að nefna

---

⁴⁵ Orri Páll Ormarsson, „Tímanna Tákn,“ *Morgunblaðið*, 22. júní 1996. Sótt 20. apríl 2014 á <http://www.mbl.is/greinasafn/grein/271943/>.

⁴⁶ Bruce Mathers, „Robert Aitken/Biography-Long,“ *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, <http://www.bobaitken.ca/biography/bio.html>, sótt 2. apríl 2014.

⁴⁷ Bruce Mathers, „Robert Aitken/Biography-Long.“

Jean Pierre-Rampal og Marcel Moyse.⁴⁸ Hann stundaði einnig nám við tónsmíðar og lauk Masters-gráðu í tónsmíðum árið 1964 frá Háskólanum í Toronto og var á sama tíma annar flautuleikari CBC hljómsveitarinnar í Toronto.

Robert kom fyrst til Íslands árið 1968. Hann hafði átt að koma fram hér með Sinfóníuhljómsveitinni í Toronto en hljómsveitin hætti við tónleikana. Þrátt fyrir það ákvað Robert að eyða frítíma sínum hér á Íslandi.⁴⁹ Robert segist sjálfur strax hafa heillast af landinu og í viðtali sínu við Ewu Murawska í fyrrnefndri bók árið 2009 segist hann hafa komið 26 sinnum til landsins.⁵⁰ Robert lýsir því að hann hafi komið svo oft til landsins á tímabili að margir hafi haldið að hann væri búsettur hér á landi en ólíkt Manuela Wiesler fluttist hann aldrei til Íslands.⁵¹ Á þessum ferðum hans kynntist hann meðal annars Atla Heimi Sveinssyni, Hafliða Hallgrímssyni og Þorkeli Sigurbjörnssyni.

Þeir Robert, Þorkell og Hafliði mynduðu saman Íslenska kammerhópinn. Hópurinn kom saman einu sinni á ári í þrjár vikur í senn, ferðaðist um landið og tróð upp. Þar byggðist upp góð vinátta og bæði Hafliði og Þorkell hafa tileinkað honum verk sín. Þorkell samdi m.a. *Kalaïs*, (að öllum líkindum) elsta skráða íslenska tónverkið fyrir einleiksflautu, á einu af þessum ferðalögum árið 1976.⁵²

Titill verksins er vísun gríska goðafræði líkt og fleiri verk hans frá þessu tímabili. *Kalaïs* var sonur Boreas, Guðs norðanvindsins og Oreithyiu. Þorkell segir frá því í texta um verkið sem fylgdi disknum *Liongate/Manuela plays Flute concertos by Þorkell Sigurbjörnsson* að hann hafi séð gamalt kort af Íslandi frá 16. öld og þar hafi *Kalaïs* sést spila á lútu við sjávarsíðuna norðaustan megin á landinu að lokka til sín sjávarskrímsli. Honum hafi hins vegar fundist það passa betur að *Kalaïs*

---

⁴⁸ Bruce Mathers, „Robert Aitken/Biography-Long.“

⁴⁹ Ewa Murawska, *The Flute in Iceland*, bls. 30.

⁵⁰ Ewa Murawska, *The Flute in Iceland*, bls. 30.

⁵¹ Ewa Murawska, *The Flute in Iceland*, bls. 31.

⁵² Ewa Murawska, *The Flute in Iceland*, bls. 30.

spilaði á flautu af því að það hljóðfæri er auðveldara að tengja við vindinn.⁵³ Í verkinu er mikil áhersla á öndun og vindhljóð sem myndast við mismunandi blástursaðferðir í flautuna. Í lokahlutanum er einnig bætt við röri sem er snúið til þess að framkalla vindhljóð á meðan flautuleikarinn spilar.⁵⁴ Kalaüs er ótrúlega framsækið verk og krefst mikils af flytjandanum. Verkið verður helst að flytja án nótна og samband flytjandans við áhorfendur er lykilþáttur í flutningi verksins. Þorkell notar flaututækni sem var áður óþekkt hér á landi, m.a. að taka flautuna í sundur og spila aðeins á búkinn með því að fjarlægja munnstykki flautunnar og blása beint ofan í rörið líkt og spilað sé á japanska shakuhachi flautu.⁵⁵ Flautukonsert Atla Heimis Sveinssonar frá árinu 1975, sem var einnig tileinkaður Robert Aitken, gæti hafa kveikt hugmyndina hjá Þorkeli. Þar skiptist einleikarinn á að spila á hefðbundna þverflautu, piccolo-flautu og svo japanska shakuhachi flautu.⁵⁶

Ólíklegt er að Þorkell hefði samið slíkt verk ef hann hefði ekki kynnst Robert Aitken. Slíka flaututækni sem Robert bjó yfir var ekki að finna hér á landi á þessum tíma og hann var án efa færasti flautuleikari sem hingað hafði komið þar til Manuela Wiesler kom til sögunnar.

Óvist er hvort það hafi verið mikið samband á milli Manuelu og Roberts en Robert hafði þetta að segja um það í samtali sínu við Ewu Murawska:

Before Manuela [Wiesler; E.M.] came to Iceland, I had been Mr. Flute and that is why I had been invites there so frequently. When she arrived, we made good friends but I seemed to be less "in demand". I remember her smiling in the first row all through my rendition of Mozart with a symphonic orchestra. Well, if I were blessed with the superhuman memory she discovered she had, it would have been no

---

⁵³ Þorkell Sigurbjörnsson, *Liongate/Manuela plays Flute Concertos by Porkell Sigurbjörnsson*, bls. 4.

⁵⁴ Þorkell Sigurbjörnsson, *Liongate/Manuela plays Flute Concertos by Porkell Sigurbjörnsson*, bls. 4.

⁵⁵ Göran Bergendal, *New Music in Iceland*, bls. 99.

⁵⁶ Ewa Murawska, *The Flute in Iceland*, bls. 30.

problem. I really struggled to keep focused and not look at her to avoid making a mistake.⁵⁷

Kolbeinn Bjarnason orðar þetta þannig í viðtali sínu við Porkelshópinn að landið hafi einfaldlega ekki verið nógu stórt fyrir þau bæði. Tónskáldin fóru að semja mun meira fyrir Manuelu eftir komu hennar og Robert hafði fyrir vikið minni áhrif og færri verkefni.⁵⁸ Robert er enn starfandi kennari, tónskáld og sérstaklega virtur flytjandi nútímatónlistar í Kanada.

Liongate

Líkt og Euridice er Liongate-konsertinn í einum samfelldum kafla fyrir einleiksfautu, strengi og slagverk. Titillinn víesar í grísku söguna úr Odysseifskviðu Hómers af Agamemnon konungi í Mýkenu þegar hann snýr aftur heim með ástkonu sína Kassöndru dóttur Príamosar eftir sigur í Tróju-stríðinu. Agamemnon gengur í gegnum Ljónahliðið og tekur kona hans, Klýtemnestra, á móti honum en hún hefur tekið sér elskhuga, Egistus, í fjarveru hans.⁵⁹ Haldin er veisla til þess að fagna heimkomu og sigri Agamemnons en þar drepar parið Klýtemnestra og Egistus Agamemnon ásamt fylgdarliði hans og ástkonu. Í einhverri útgáfu af sögunni er sagt að þau hafi dansað tangó yfir líki hans.⁶⁰

Þessari atburðarás er fylgt að mestu í konsert Porkels og það er því eðlilegt að skilgreina konsertinn sem prógrammtónlist en þó segir Porkell sjálfur að það hafi ekki verið ætlunin enda leggur hann út frá

---

⁵⁷ Ewa Murawska, *The Flute in Iceland*, bls. 41.

⁵⁸ Viðtal Ásbjargar Jónsdóttur, Báru Gísladóttur, Gísla Magnússonar og Sigurbjörns A. Hróðmarssonar við Kolbein Bjarnason, 10. júlí 2013.

⁵⁹ Hómer, *Kviður Hómers: Odysseifskviða*, II. Bindi, Reykjavík: Bókaútgáfa Menningarsjóðs, 1948, bls. 176.

⁶⁰ Göran Bergendal, *New Music in Iceland*, bls. 97.

eинu atviki frásagnarinnar sem er tangóinn yfir líki Agamemnons í lokin.⁶¹

Konsertinn er saminn að beiðni Roberts Aitken fyrir hann sjálfan og CBS-hljómsveitina í Vancouver og var hann frumfluttur 29. febrúar árið 1984.⁶² Porkell segir frá því að hann hafi sjálfur ferðast um söguslóðir Hómers og gengið í gegnum rústirnar af Ljónahliðinu í Mýkenu og þaðan hafi komið hugmyndin að verkinu um heimkomu Agamemnons.⁶³

Verkið hefst á plokki í strengjum á fjórtóna mótfí og einstaka slagverki. Flautan kemur inn í þá atburðarrás með þreytulegum kadensem á neðra tónsviði flautunnar, þung skref Agamemnons heim eftir stríðið. Porkell er óhræddur við að nota flaututækni eins og whistle tones, flutter tungu, timbre-trill, röddun, spit og slap tongue í verkinu enda þekkti hann vel Robert og flautuhæfni hans. Dramatíkin eykst þegar líður á verkið, tónsvið flautunnar hækkar og hraðinn eykst. Flautan er alltaf í miklu aðalhlutverki og strengir og slagverk mynda eins konar leikmynd í kringum flautuna. Spennunni er haldið nánast út allt verkið og með tremolói í strengjum og glissandó upp á við nær hún hámarki. Síðasti hluti verksins er eins og áður var nefnt í tangó-takti í strengjum og slagverki og vísar til dans Klýtemnestrus og elskhuga hennar yfir líki Agamemnons. Flauturöddin tekur þátt í dansinum en virðist þó vera fjarlægari þeirri atburðarrás enda segir í Kviðu Hómers að Agamemnon hafi ekki dáið samstundis heldur hafi hann tórað nær dauða en lífi í blóði sínu þar sem kona hans skildi hann eftir.⁶⁴ Flauturöddin gæti þá verið túlkuð sem lífsmark Agamemnons sem svo fjarar út með slap-tongue tónum.

---

⁶¹ Porkell Sigurbjörnsson, *Liongate/Manuela plays Flute Concertos by Porkell Sigurbjörnsson*, bls. 4.

⁶² Porkell Sigurbjörnsson, *Liongate/Manuela plays Flute Concertos by Porkell Sigurbjörnsson*, bls. 3.

⁶³ Porkell Sigurbjörnsson, *Liongate/Manuela plays Flute Concertos by Porkell Sigurbjörnsson*, bls. 3.

⁶⁴ Hómer, *Kviður Hómers: Odysseifskviða*, bls. 177.

Sameiginlegir þættir konsertanna

Konsertarnir þrír hafa allir sín sérkenni, bæði hvað varðar tilurð og efnisval en það er þó rauður þráður í gegnum þá alla. Konsertunum hennar Manuelu, Columbine og Euridice, væri hægt að lýsa sem kvenlegum og tilfinningarárum konsertum. Ekki einungis vegna þess að „sögupersóna“ konsertanna er í báðum tilfellum kona heldur er eitthvað kvenlegt við tónefnið þó efnisvalið sé gjörólíkt. Örvæntingu konu er vel lýst í konsert Evridísar og miðjukafinn í Kólumbínu bætir tilfinningalegri dýpt í annars léttan og kómískan tónheim. Persónurnar Kólumbína og Evridís eru þó mjög ólíkar. Örvænting, sorg og tregi einkennir Evridís en í Kólumbínu er léttleikinn í fyrirrúmi. Í báðum verkunum er þó leikið á tilfinningaskalann á afar fjölbreytilegan hátt.

Liongate sker sig frá honum tveimur vegna þess að hann er saminn fyrir karlmann. Tónsviðið er neðar, skrefin eru þyngri og þar er sögupersónan karlmaður. Aftur á móti á konsertinn meira sameiginlegt með Evridís vegna þess að þeir eru báðir í einum samfelldum kafla og byggja á vísun í grískar goðsagir. Þeir eru báðir mjög virtúósískir þar sem nútíma flaututækni er nýtt til hins ýtrasta. Í báðum þessum konsertum hefur hljómsveitin hlutverk mótleikara við aðalleikarann. Andrúmsloftið í Liongate er ávallt mjög mystískt og spennandi þar sem alltaf virðist vera einhver hætta á ferðum. Konsertinn frábrugðinn Eviris á þann veg að atburðarrás goðsögunnar er ekki jafn augljós nema í lokahluta verksins þar sem tangóinn er stiginn.

Eitt af því sem sameinar konsertanna þrjá er að þeir eru allir samdir í samvinnu tónskálds og flytjenda. Auk þess eiga þeir allir það sameiginlegt að hafa sögulegar vísanir í titli. Þar með er gefið til kynna að verkið vísi til sögu, persónu eða staðar. Verkin eru þó ekki háð því að hlustandinn þekki vísanirnir sem titlarnir benda til því tónverkin standa fyllilega sjálfstæð þrátt fyrir að vera svokölluð prógraðmverk.

Lokaorð

Ljóst er að með komu flautuleikarana Robert Aitken og Manuelu Wiesler til landsins fengu íslensk tónskáld tækifæri til þess að semja tónlist sem áður hefði ekki verið flutt hér á landi. Verkin *Euridice*, *Columbine* og *Liongate* hefðu ekki orðið til ef Þorkell hefði ekki kynnst þessu tónlistarfólki sem hvatti hann áfram og kynnti hann fyrir nýjum möguleikum. Robert var hér tíður gestur á 7. áratugnum en eftir komu Manuelu tók hún við af honum sem sá flautuleikari sem tónskáldin leituðu til enda búsett hér annað er Robert. Í kjölfarið voru fleiri verk tileinkuð henni og hún var ein að eftirsóttustu klassísku tónlistarmönnum landsins. Hún kenndi heillri kynslóð íslenskra flautuleikara og var án efa fyrirmund yngri kynslóða sem ekki náðu að læra hjá henni. Hún hafði sterkar skoðanir á tónlist og flutti aðeins þau verk sem hún var fullkomlega sátt við. Hún bjó yfir mikilli minnisgáfu og átti auðvelt með að flytja allar tónsmíðar nótalaust. Hún lagði mikla áherslu á tengsl við áhorfendur á tónleikum og það skapaði án nokkurs vafa áhrifamikla upplifun fyrir alla sem urðu vitni að. Það voru þó ekki allir jafnhrifnir af ákafri spilamennsku Manuelu en mörgum fannst hún hafa svo sterka og allt að því yfirþyrmandi nærveru. Hún hafði ábyggilega gaman af því að ögra íslenskum áhorfendum og ganga lengra í því að skapa eftirminnilegan tónlistarflutning. Þrátt fyrir gagnrýnisraddir voru flestir yfir sig hrifnir af henni og hún var sannkallað óskabarn þjóðarinnar þau ár sem hún dvaldi hér.

Konsertarnir *Euridice*, *Liongate* og *Columbine* eru öndvegisverk í íslenskri flaututónlist. Þetta eru krefjandi en um leið mjög áheyrlieg verk sem hafa ávallt hlotið góðar viðtökur, þá sérstaklega *Columbine* konsertinn sem er reglulega fluttur jafnt af þaullærðum flautuleikurum sem og nemendum. Sögurnar sem titlar verkanna vísa í veita nýja innsýn í verkin og það er greinilegt að Þorkell lagði alltaf mikla hugsun í hvert einasta verk og gríðarleg afköst hans komu aldrei niður á gæðum verkanna.

Heimildaskrá

Bækur

Árni Ibsen, „Íslensk leikritun frá upplýsingu til fullveldis: Upphafið,” í *Íslensk Bókmenntasaga*, III. bindi, Halldór Guðmundsson ritstýrði, bls. 591-600, Reykjavík: Mál og Menning, 1996.

Bergendal, Göran, *New Music in Iceland*, Reykjavík: Iceland Music Information Centre, 1991.

Goldhill, Simon, „Grikkland: Ummyndanir,” í *Goðsagnir heimsins*, Roy Willis ritstýrði, Ingunn Ásdísardóttir þýddi, bls. 124-165, Reykjavík: Mál og Menning, 1998.

Hómer, *Kviður Hómers: Odysseifskviða*, II. bindi, Sveinbjörn Egilsson þýddi, Reykjavík: Bókaútgáfa Menningarsjóðs, 1948.

Jón Viðar Jónsson, *Leikrit á bók: Um lestur og greiningu leikbókmennta*, án útgáfustaðar: Bókmenntafræðistofnun Háskóla Íslands, 1985.

Murawska, Ewa, *The Flute in Iceland*, Poznań: Ars Nova Publishing House, 2010.

Rudlin, John, *Commedia dell'Arte: An Actor's Handbook*, London: Routledge, 1994.

White, John D., „New music of Iceland: The oldest generation of living composers (born before 1940),” í *New Music of the Nordic Countries*, John D. White ritstýrði, bls. 313-337, án útgáfustaðar: Pendragon Press Musical Series, 2002.

Hljómdiskabæklingar

Porkell Sigurbjörnsson, í bæklingi með hljómdiskinum *Liongate/Manuela plays Flute Concertos by Porkell Sigurbjörnsson*, Djursholm: Grammofon AB BIS, 1995.

Nótur

Porkell Sigurbjörnsson, *Euridice*, Reykjavík: Íslensk Tónverkamiðstöð, útgáfa án ártals.

Skýrslur

Ásbjörg Jónsdóttir, Bára Gísladóttir, Gísli Magnússon og Sigurbjörn A. Hróðmarsson, „Rannsóknir á íslenskri tónlist 20. og 21. aldar: Þorkell Sigurbjörnsson - kammer-og einleiksverk,” óútgefin lokaskýrsla fyrir *Nýsköpunarsjóð námsmanna*, sumarið 2013.

Vefheimildir

„Andlát: Þorkell Sigurbjörnsson,” *Morgunblaðið*, 31. janúar 2013. Sótt 28. febrúar 2014 á http://www.mbl.is/frettir/innlent/2013/01/31/andlat_thorkell_sigurbjornsson/.

„Commedia dell'arte,” *Encyclopædia Britannica Online*. Sótt 3. mars 2014 á <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/127742/commedia-dellarte>.

Íslensk tónverkamiðstöð. Sótt 3. mars 2014 á <http://mic.is/buy-or-hire-compositions/>.

Jón Þórarinsson, „Páll P. Pálsson er réttur maður á réttum stað - Sinfóníutónleikar 6. marz,” *Vísir*, 11. mars 1980. Sótt 20. apríl 2014 á http://timarit.is/view_page_init.jsp?issd=249881&pageId=3420652&lang=is&q=Euridice%20konsert.

Mathers, Bruce, „Robert Aitken/Biography-Long,” *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Sótt 2. apríl 2014 á <http://www.bobaitken.ca/biography/bio.html>.

Orri Páll Ormarsson, „Tímanna tákn,” *Morgunblaðið*, 22. júní 1996. Sótt 20. apríl 2014 á <http://www.mbl.is/greinasafn/grein/271943/>.

Viðtöl

Viðtal Ásbjargar Jónsdóttur, Báru Gísladóttur, Gísla Magnússonar og Sigurbjörns A. Hróðmarssonar við Kolbein Bjarnason, tekið 10. júlí 2013.